

צ'בזטי מזהר"ן

קמא

דף ק:

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה קטז

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר

(הי"מ שמו שמוח)

תורה אור
 תהלים נא (ב) בבוא אליו
 נתן הנביא כאשר בא אל בית
 שבע:
 שמואל-ב יב (ו) ואת הנבשה
 ישלם ארבעתים עקב אשר
 עשה את הקדר הזה ועל
 אשר לא תמל:
 תורה קיד
 תהלים קמו (ח) הנכסה
 שמים בעבים המכין לארץ
 קטר הפצמית תרים חציר:
 תהלים לו (לב) צופה רשע
 לצדיק ומבקש להמיתו: (לג)
 יקוק לא יעצבנו בידו ולא
 ירשיענו בהשפוט:

תורה קטו
 שמות יתרו כ (יח) ועמד
 העם מרחק ומשה נגש אל
 הערפל אשר שם האלילים: פ
 מיכה ו (יח) מי אל כמוך
 נגש עון ועבר על פשע
 לשאית נתלתו לא תחזיק
 לעד אפו כי תפץ חסד הוא:
 ישעיהו כא (יא) משא דופיה
 אלי קרא משעיר שמר מה
 מלילה שמר מה מליה:
 פרשת וירא כב (ב) ויאמר
 אל השלח דך אל הנער ואל
 תעש לו מאנקה כי עתה
 ונעתי כי ירא אלהים אתה
 ולא תשכח את בנך את
 יחידך מפיא:
 ישעיהו טו (ח) כי אני יקוק
 אהב משפט שגא גול בעולה
 ונתתי פצלמם באמת וברית
 עולם אכרות להם:
 תהלים לו (כח) כי יקוק אהב
 משפט ולא יעזב את חסידיו
 לעולם נשקרו וירע רשעים
 נקרת:

תורה קיז
 משלי יב (יט) שפת אמת
 תכון לעד וצד ארציגה לשון
 שקר:

וכענין שמצינו בדוד המע"ה **בבוא אליו נתן הנביא וכו'** [א],
 וסיפר לו מעשה האורח (שמואל ב י"ב) ענה ואמר חי ה' וכו'
ואת הכבשה וכו', אזי נפסק הדין על דוד כאשר יצא מפיו [ב].
 וזהו ונפרעין מן האדם מדעתו, כלומר ששואלין דעתו. ואעפ"כ
 הוא שלא מדעתו, כי אינו יודע שהדין הוא עליו: והענין הוא
 עמוק מאד איך שואלין כל אדם. כי בכל הדיבורים וסיפורים
 שאדם שומע, ימצא שם דברים גבוהים ורמים, וצריך ליוהר
 בזה מאד, לבלי לגמור הדין עד שישנה וישלש, כי הוא סכנת
 נפשות. והדברים עתיקים, כי יש בזה בענין סיפורי דברים
 ענינים גבוהים: וזה (ברכות ה' ע"ב) **חביבין עליך יסורין אל'**
לא הן וכו', הב לי ירך יחב גלי ידא ואוקמי. כלומר אם אין
 אתה הפץ בהם, הב לי ירך על זה שאין אתה רוצה בהם
 באמת. אזי יחביב לי ידא ואוקמי:

קיד [ג] (תהלים קמו) **המכסה שמים בעבים המכין לארץ**
מטר וכו'. כי טוב מאד^א מעלת הצדיקים הגנוזים שהן יכולין
 לקבל שפע ורוב טובה להמשיך להעולם ואינם שואלים עליהם
 ואינם מקטרגים עליהם מהמת שחם גנוזים ואינם מפורסמים.
 אך אפי' מי שהוא מפורסם כשיש עליו מהחלוקת הוא תועלת
 לזה. כי המחלוקת מכסה עליו, ועי"ז יכול להמשיך שפע להעולם
 ולא ימחו ויקטרגו עליו. וזה **המכסה שמים בעבים**, שמים הוא
 בחי' הצדיק, ע"ש אש ומים, היינו אהבה ויראה, וע"ש זה נקרא
 הצדיק שמים. וזה המכסה שמים בעבים מלשון עביות וגשמיות,
 שמכסה את הצדיק בעוביות וקשיות שמקשין וחולקין עליו. ועי'
 כסויה המחלוקת והקשיות האלו, **המכין לארץ מטר**, כי עי"ז ויכל
 להמשיך שפע בלי קטרוג כנ"ל: וזה [ד] **צופה רשע לצדיק וכו'**,
 שהרשע שחולק על הצדיק הוא רק צופה, היינו צפוי וכסוי על
 הצדיק כדי שיוכל להמשיך שפע כנ"ל. אך **ומבקש להמיתו**
 שהרשע מבקש לעקור ולהמית ח"ו את הצדיק, ה' לא יעצבנו
בידו: [ה] (זה הענין מבואר לעיל בסו"פ בשינוי לשון קצת. וע'
 עוד מזה לקמן) [ז]:

קמו [ח] (שמות כ) **ויעמוד העם מרחוק ומשה נגש אל**
הערפל אשר שם האלילים.

כי מי שהוא הולך בגשמיות כל ימיו, ואחר כך נתלהב ורוצה
 לילך בדרכי הש"י, אזי מדת הדין מקטרג עליו, ואינו מניח אותו
 לילך בדרכי הש"י, ומזמין לו מניעה. והש"י **הפץ חסד הוא** [ב],
 ומסתיר א"ע כביכול בהמניעה הזאת [ג] (עיין למטה). ומי שהוא
 בר דעת הוא מסתכל בהמניעה, ומוציא שם הבורא ב"ה, כמו
 דאיתא בירושלמי (תענית פ"א [ד]) אם יאמר לך אדם היכן
 אלקין תאמר לו בכרך גדול שבארם, שנאמר [ה] **אלי קורא**
משעיר. ומי שאינו בר דעת, כשרואה המניעה חוזר תיכף
 לאחוריו. ומניעה הוא בחי' ענן וערפל, כי ענן וערפל היינו
 חשך, וחשך^ב הוא לשון מניעה, כמ"ש (בראשית כב) **ולא**

חשבת. וז"פ הפסוק, **ויעמוד העם מרחוק**, כי כשרואין הערפל
 היינו המניעה כנ"ל עומדין מרחוק. **ומשה**, שהוא בחינות דעת
 [ז] כל ישראל, **נגש אל הערפל, אשר שם האלקים**. היינו אל
 המניעה, שבה בעצמה נסתר הש"י: **עוד** שמענו בזה מפיו
 חק', שהוסף לבאר הענין הנ"ל מה שהש"י בעצמו מסתיר א"ע
 בתוך המניעה כנ"ל. ואמר, כי הש"י **אוהב משפט**, [ח], וגם הוא
 אוהב ישראל [ט]. אך אהבתו שהוא אוהב את ישראל, היא
 גדולה יותר מהאהבה שהוא אוהב את המשפט (ז). וע"כ
 כשהמדת הדין מקטרג על מי שאינו ראוי להתקרב להש"י,^א
 לבלי להניחו ליכנס לדרך החיים להתקרב לצדיק האמת ולדרך
 האמת. והש"י הוא **אוהב משפט**, ע"כ הוא ית' מוכרח כביכול
 להסכים להזמין לו מניעות למונעו מדרך החיים, כפי הראוי לו
 לפי מעשיו הרעים ע"פ הדין והמשפט. כי הוא ית' אינו יכול
 לדהות את הדין, כי הוא ית' **אוהב משפט** כנ"ל. אך מאחר
 שבאמת הוא ית' אוהב ישראל, ואותה האהבה של ישראל היא
 גדולה יותר מהאהבה של המשפט כנ"ל, מה עושה הש"י כי
 הוא מוכרח כביכול להסכים על המניעות למונעו מן האמת,
 מחמת הדין והמשפט שעליו, כי הוא **אוהב משפט** כנ"ל. אבל
 אעפ"כ באמת לאמתו רוצנו והפצו ית', שאעפ"כ יתקרב האדם
 אליו ית', כי הוא אוהב ישראל יותר מהמשפט כנ"ל. ע"כ, הש"י
 נותן רשות להזמין לו מניעות, אבל הוא ית' בעצמו מסתיר
 א"ע כביכול בתוך המניעות. ומי שהוא בר דעת יכול למצוא
 את הש"י בתוך המניעות בעצמו. **כי באמת אין שום מניעה**
בעולם כלל [כ], כי בתוקף המניעות בעצמן נסתר הש"י, ועל
 ידי המניעות בעצמן דייקא יכולין להתקרב להש"י, כי שם
 נסתר הוא ית' כנ"ל. וזהו **ומשה נגש אל הערפל** שהוא המניעה
כי שם האלקים כנ"ל [כז]:

קמו [כז] **הנותן צדקה ניצול מעבירות**. כי כל המרחם על
 חבריו מרחמין עליו מן השמים (שבת קנא ע"ב). וכל מי שאין
 בו דעה אסור לרחם עליו (ברכות לג) וכיון שמרחמין עליו
 בהכרח נותנין לו דעת. ואזי ניצול מלכוד ליד עבירה, כי אין
 אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שמות (סוטה ג), אבל
 כשיש לו דיעה ניצול מעבירות. אכ"ר:

קיו [כח] **הענין שקשה לישן במוצאי שבת**. כי במוצאי
 שבת מתחיל התגלות אליהו כמ"ש חז"ל (בעירובין מג ע"ב)
 שאין אליהו בא בשבת ולא בע"ש. ובמ"ש יוכל לבוא, וע"כ מאז
 מתחיל התגלות אליהו. ואמרז"ל (עדות פרק ח) אין אליהו בא
 אלא לרחק המקורבין בזרוע ולקרב המרוחקין בזרוע. והיינו
 לרחק השקר ולקרב האמת. וכשארז"ל בזה (תשא דף קפח) [כט]
 דשאל האי מינא כתיב [צ] **שפת אמת תכון וכו'**, והשיב לו
 ר"א כוננת לא כתיב אלא **תכון**

^א בתהלים לו הנ"ל ה' אוהב משפט ולא יעזב את חסידיו. ועיין מלאכי א' ב'

^ב **עיין זוהר אמור דף צט: [ע"ש ברע"ט]**

^{כא} מתרצו - להשי"ת

^{כב} עיין לקמן תורה מו תנינא ובעש"ש עה"ת וילך את ה'

^{כג} עיין באיבי הגהל על תורה כ' בסופו משמע שזה בחי' העבודה שבין המצוות שבתורה נט תנינא ובה'

השגת הנשמע שבתורה כב.

^{כד} לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^{כה} לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^{כז} ובתיקון סג דף צה. ועיין לעיל תורה מח ותורה נא ותורה סו את ג' [דף פג. טור ב]

^{כח} משלי יב יט

^א תהלים נא ב'

^ב עיין מלכים-א כ' מב מצודות דוד שם שהנביא הביא את אחאב לפסוק את הדין על עצמו. ועיין זוהר בא לג. שאיוב במה שיעץ לפרעה על ישראל בזה גידון בעצמו.

^ג מתרצו - לוי

^ד לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^ה מתרצו - מאור

^ו בתקפא גיטין וברגך לא ברור נראה כסוי אלא שהפטיק נמוך מדאי, ובתקפא אוצר- כסוי, בתולד- כסוי, מתולד- כסוי

^ז * תהלים לו

^ח מוהר"ן בתקפא

^ט **סימן רח**

^י לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^{יא} מתרצו - האלקים

^{יב} מיכה ז' יח

^{יג} מוהר"ן בתקפא

^{יד} ע"ש סוף הלכה א'

^{טו} ישעיהו כא יא

^{טז} בתולד ומתולד- חשך, בדפ"ר - כי ענן וערפל פרש"י חשך חשך הוא מלשון מניעה.

^{יז} תורה ו' אות ו', תורה טו אות ז' ע"ש גם בעצרות ציון לכהארו"ל, תורה כ' אות י', תורה כא אות יא, תורה לו אות ב', תורה מג, תורה נו אות ה', תורה סו תנינא את ז', סו, תורה כו תנינא. תורה עב תנינא.

^{יח} * ישעיהו טא ח', תהלים לו כה. עיין גם שם צט ד'

מאמר הנותן צדקה ניצול מעבירות

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן

זמן ומקום אמירת התורה
לא ידוע

פתיחה

אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות, ושטות היא הפך הדעת, נמצא ע"י דעת אדם ניצול מעבירות. ובפשטות לדעת זוכים ע"י לימוד תורה וע"י התקרבות לצדיק אמיתי. ונראה שכאן מלמד אותנו רבנו כמו קיצור דרך לזכות בדעת ע"י שני כללים שקבע הקב"ה בעולמו. כלל א' שכל המרחם על הבריות מוכרחים לרחם עליו מן השמים, כלל ב' אסור לרחם על מי שאין בו דעת, נמצא שע"י צדקה לעני הגון אנו כאילו מכריחים את הקב"ה ליתן לנו דעת, וממילא אנו ניצולים מעבירות.

ליקוטי הלכות

אין

שיחות

אין

קושיות

- ע"י צדקה ניצול מעבירה – צ"ע שפתח בצדקה שיש לה גדרים כמבואר בסוכה מט:ו¹ שהיא דוקא בממון ודווקא עם החיים, ודווקא לעני. ובב"ק טז. מבואר שדווקא להגון ע"ש שירמיהו ביקש על אנשי ענתות הכשילים בעניים שאינם הגונים. אבל ברחמנות כתיב ורחמיו על כל מעשיו, וע"כ לכאורה היה לו לומר המרחם על הבריות ניצול מעבירה. ואולי כי התייחס לגמרא שבת קנא: שם מדובר על צדקה.
- הכלל שכל המצוות עיקר הכוונה בהן היא לעשותן לשם שמים כי הקב"ה ציווה. וצ"ע מי שנותן צדקה לא מרחמנות אלא כי ה' ציווה, האם מתקיים בו כל המרחם מרחמים עליו. דהיינו האם כל המרחם הכוונה לרחמנות של תורה או לרחמנות שבלב הנותן?
- צ"ע כיון שנתן צדקה הרי הוא כבר בר דעת, כי הרחמנות תלוי בדעת כמבואר בתורה קיט וכן בחז"ל קטן כיון שחסר דעת קונה ואינו מקנה². וא"כ על איזה מציאות מדבר רבנו שנותן צדקה בלי דעת. ואם מדובר שנתן צדקה והתחרט, צ"ע הרי עתה אין לו דעת ואסור לרחם עליו. ואולי כנ"ל שנתערב ברחמנותו גם כוונת תועלת עצמית. אעפ"כ מדה כנגד מידה מרחמים עליו, וכדי לרחם עליו נותנין לו דעת שהרי היה חסר בדעת שלו.
- צ"ע אם תמצוי לומר כנ"ל שאפילו שנתערב ברחמנותו כוונה לתועלת עצמית זוכה לעוד דעת, האם גם כשכוונתו ליתן צדקה לעני הגון ונתן לשאינו הגון, או שנתן מתן בסתר ולא ידע שנגב, האם כיון שאמרו (ברכות ו.) חשב לעשות מצוה ונאנס מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה³, האם כיון שנתן דעתו לרחם וליתן צדקה כראוי, דהיינו שיש בו מדת הרחמנות, וממילא גם דעת, ומותר לרחם עליו, אלא שלמעשה לא קיים מצוות צדקה רק כאילו. האם גם באופן כזה יקבל מדה כנגד מדה עוד דעת. ואת"ל שכן מה דינו של מי שמרחם אבל אין לו אפשרות ליתן, הרי כיון שלבו באמת מלא רחמנות יש לו דעת ומותר לרחם עליו אבל כיון שלא עשה שום מעשה האם שייך בו מדה כנגד מדה של כל המרחם מרחמים עליו?
- צ"ע מי שכבר יש לו דעת לתת צדקה, מדוע מקבל עוד דעת כדי שירחמו עליו? הרי אם יתנו לו יותר דעת ממה שהיה לו בשעה שריחם אין זו מדה כנגד מדה? או שהמדה כנגד מדה לא תלויה בדעת אלא

¹ כד ער בט חשון תשפ"ד ירושלים

² סוכה דף מט: תנו רבנן בשלשה דברים גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה צדקה בממונו גמילות חסדים בין בגופו בין בממונו צדקה לעניים גמילות חסדים בין לעניים בין לעשירים צדקה לחיים גמילות חסדים בין לחיים בין למתים:

³ סוכה דף מו: רבי זירא לא ליקני איניש הושענא לינוקא ביומא טבא קמא מאי טעמא דינוקא מקנא קני אקנויי לא מקני ואשתכח דקא נפיק בלולב שאינו שלו. ופרש"י – מקנה קני – דרבנן תקינו ליה זכיה לנפשיה: אקנויי לא מקני – אינו יכול לחזור ולהקנותו לאביו במתנה, דלאו בר דעת הוא.

⁴ וראיתי שדנים האם גם במצוות של בין אדם לחבירו אם נאנס מעלה עליו הכתוב כאילו עשה, שהרי למעשה חבירו לא נהנה ממנו. וציינו ליערות דבש חלק ב' דרשה ז' שכתב שגם לגבי מצוות צדקה אם אין לו ממון וחומד לעשות מצוות צדקה רק שאין סיפק בידו, הקדוש ברוך הוא מצרף מחשבה זו למעשה כאילו עשה מצווה זו בתכלית השלימות.

ברחמנות, וכיון שריחם מרחמים עליו, אלא שהרחמים של מעלה אין בהם תערובת, ולכן כדי שירחמו עליו רחמי שמים צריך ליתן לו עוד דעת כדי שגם ברחמים שלו לא תהיה תערובת.

1. אסור לרחם על חסר דעת צ"ע הרי חייבים להאכיל תינוק. אפילו על בעלי חיים מצוה לרחם ואפילו השבת נדחית כדי להאכיל בעל חי שמזונותיו עלינו. וכתוב ורחמי על כל מעשיו. וראה מעשה (ב"מ פה.) ברבי שנענש שלא ריחם על פר וסרו ייסוריו כשריחם על בני חולדה. ראה בהקדמה שגדר הרחמנות היא תועלת המקבל, ומה שאסרו לרחם על חסר דעת הפירוש כי לרחם עליו כפשוטו זו לא רחמנות אלא אכזריות.

2. בגמרא ב"ב י: צדקה שעושה גוי, לעצמו עושה ולא לשם שמים, והקשו שם ממאחז"ל שהאומר סלע זה לצדקה בשביל שיחיה בני הרי זה צדיק גמור. ותרצו שישראל גם אם לא התרפא בנו לא מתחרט אבל גוי מתחרט. וממה שהוא מתחרט מבורר שלא היתה שום כוונת לשם שמים בצדקה שלו, אבל ישראל לא מתחרט והיא ראייה ברורה שהיה בצדקה שלו גם לשם שמים. לכן הוא צדיק. וצ"ע אולי צדקה נבחנת לפי התוצאה ופחות הכוונה, על כן אפילו שלא בכוונה כלל יש לשם שצדקה כמבואר ברש"י ויקרא ה' יז (ודברים כד יט) שמי שנפלה ממנו פרוטה ומצאה עני הגון ומתפרנס בה הקב"ה קובע ברכה למאבד. וכן בב"ב ט. ו"ו "נוגשיך בצדקה" שממון שהגויים נוטלין מישראל נחשב צדקה. וצ"ע גדר המידה כנגד מידה שבמאמר חז"ל כל המרחם מרחמים עליו, האם כיון שהוא רחמן, מתנהגים עמו ברחמנות, או כיון שעל ידו נעשה מעשה רחמנות, ואפילו שלא בכוונה, כיון נתגלגל על ידו טוב ליהודי, לכן מידה כנגד מידה מגלגלים לו טוב.

ח. צ"ע מדוע חתם דווקא את התורה הזו באמן כן יהי רצון? משמע שאינו פשוט כל כך כמו שנראה אלא צריך לצרף לזה הרבה תפילה שהדעת שיתנו לו משמים תשמור עליו מעבירה.

הקדמה

רבנו מבאר כיצד הצדקה מצילה מעבירות, והיא אחת מל"ג תורות שדיבר רבנו במעלת הצדקה. בחז"ל מצינו שצדקה מצילה ממות¹ ומצילה מעונש על עבירה², וכאן מחדש רבנו שמצילה גם מהעבירה עצמה.

תורה זו קצרה נראית פשוטה, עניין של חשבון אחד ועוד אחד שווה שתיים וכו', עד חמש יסודות: צדקה, רחמנות, דעת, ביטול הרוח שטות, הצלה מעבירה.

דהיינו חמש מהלכים שאחד מחייב את החברו: א-המרחם מרחמין עליו, ב-אסור לרחם על חסר דעת, ג-על כן המרחם נותנים לו דעת. ד-דעת היא הפך רוח שטות. ה-ניצול מעבירה שגורם הרוח שטות.

תורה זו היא עצה של רבנו להנצל מעבירות ע"י נתינת צדקה, דהיינו שהיא מכתחילה פונה לאדם שעדיין אחוז ברוח שטות המביאה לעבירה, וממילא כשהוא מקיים את העצה הזו, מקיים אותה עם נגיעות, דהיינו גם עם כוונה להיות ניצול מעבירה, ולא רחמנות גרידה, אעפ"כ כיון שעושה מעשה רחמנות מתקיים בו מדה כנגד מדה, כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים, אבל להקב"ה אין נגיעות ורחמנותו שלימה, נמצא שצריך לרחם גם על הצד החוסר דעת שלו, וזה א"א כי אסור לרחם על מי שאין בו דעת, לכן צריך להשלים את דעתו, ונותנים לו דעת כדי שיהיה אפשר לרחם עליו מן השמים. וכשיש לו דעת אזי מסתלק הרוח שטות וניצול מעבירה.

היסודות המבוארים כאן חוזרים גם לקמן בתורה קיט/ט ע"ש, אלא שכאן הדגש שכדי לרחם עליו נותנים לו דעת, ושם זוכה לזה מכח השבת. וראה שם שהקשינו א"כ חולה עד שבת אין לו עצה שירחמו עליו מהשמים?

¹ בבא בתרא דף ט. עכשיו שאין בהמ"ק קיים אם עושין צדקה מוטב ואם לאו באין עובדי כוכבים ונוטלין בורוע ואעפ"כ נחשב להן לצדקה שנה¹ (ישעיהו ט יז) ונוגשיך צדקה.

² במעשה בבתו של ר"ע שע"י שביים חתונתה נתנה צדקה לעני ניצלה מנחש

³ ב"ב דף ד. שדניאל יעץ לנבוכדנצר ליתן צדקה לעניי ישראל ועי"ז ינצל מהגזרה שנגזר עליו להיות בהמה שבע שנים, והואיל העצה לדחות העונש כל הזמן שקיים אותה.

⁴ תורה קיט - הנכנס לבקר את החולה בשבת אומר: יכולה היא שתרחם (שבת יב). כי בשאדם צריך לרחמים, השם יתברך שולח לו רחמנות, שהוא ירחם על אחר, ועל ידי זה מרחמין עליו. כמו שאמר רבותינו, זכרונם לברכה (שבת קנא): 'כל המרחם על הבריות מרחמין עליו, וכמו שפתיב (דברים י"ג): 'ונתן לה רחמים ורחמים. ומדת הרחמנות תלוי בדעת, מי שיש לו דעה יש לו רחמנות. כי כעס שהיא הפך הרחמנות, הוא מחמת כסילות, כמו שפתיב (קהלת ז): 'כעס בחיק כסילים ינוח'. ועל כן אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (פרכות לג): 'כל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו, כי אם אין בו דעה אין בו רחמנות, כי כעס בחיק כסילים ינוח. על כן אסור לרחם עליו, כי כל המרחם מרחמין עליו כנ"ל, אבל אם אין בו רחמנות אסור לרחם עליו. נמצא זה החולה שצריך לרחמים, צריך שיהיה לו רחמים על אחרים, וזה תלוי בדעת כנ"ל. ושבת היא בחינות דעת, כי כל זמנות החול פתיב (במדבר י"א): 'שטו העם ולקטו' בשטותא, כמו שפתיב בזהר (בשלח דף ס"ג), אבל בשבת נמשך הדעת לכל אחד. וזה שאומרים המבקרים להחולה, יכולה היא שתרחם, הינו שהשבת שהוא בחינות דעת, יכולה שתרחם, לשון נוכח, הינו שתרחם אתה, שיהיה לה רחמים על אחרים, על ידי הדעת שיש לה מבחינות שבת. וכיון שיהיה לה רחמים בודאי ירחמו עליה מן השמים, כי כל המרחם וכו' כנ"ל:

לכן נראה שגם שם צריך לעצה המבוארת כאן שע"י שירחם כגון במעשה הצדקה ישלימו לא את הדעת החסרה.

היסוד הזה שאמרו חז"ל כל המרחם מרחמים עליו, הוא חק בהנהגת הקב"ה את העולם, כמאחז"ל בסנהדרין צ. כל מידותיו של הקב"ה מידה כנגד מידה. ואמרו במשנה סוטה (פ"א מ"ז) במידה שהאדם מודד בה מודדים לו. עד שדימו זאת לצל האדם המתנהג כמוהו מצד טבע הבריאה (כמובא בהשל"ה בשם מדרש/ט). וראה שיחות מוסר לר' חיים שמואלביץ/ו.

מה שאמרו שאסור לרחם על חסר דעת,

מה שנקטו לרחם צ"ע, כי גדר הרחמנות היא להטיב עם אדם לפי התועלת שלו, ומה שאסרו לרחם על חסר דעת זה רק כשהרחמים עליו יזיקו לו נמצא שזו לא רחמנות אלא אכזריות. אלא שבלשון בני אדם הרחמנות היא חסד, ובחסד יש חסד דקליפה, כשמשפיע למקום הלא נכון. אבל ברחמנות אין קליפה כי היא מדתו של יעקב שזכה שאין פסול בזרעו.

^ט השל"ה הקדוש בספרו שני לוחות הברית – תולדות אדם – השער הגדול אות (שו) ובמדרש (ספר והזהיר משפטים מג.) : אָמַר לו הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַשָּׁה, לֶךְ אָמַר לְהֵם לִישְׂרָאֵל בִּי שְׁמִי אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה (שמות ג, יד), מִהוּ אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה, בְּשֵׁם שְׂאֵתָה הַזֶּה עָמִי, כִּי אֵינִי הַזֶּה עִמָּךְ. וְכֵן אָמַר דָּוִד (תהלים קכא, ה) ה' צִלְּךָ עַל יַד יְמִינֶךָ, מִהוּ ה' צִלְּךָ, כְּצִלְךָ. מִה צִלְּךָ אִם אֵתָה מִשְׁחָק לוֹ הוּא מִשְׁחָק לָךְ, וְאִם אֵתָה בּוֹכָה לוֹ הוּא בּוֹכָה כְּנִגְדְּךָ, וְאִם אֵתָה מְרָאָה לוֹ פָּנִים וְעוֹמֹת אוּ מִסְבְּרוֹת, אֵף הוּא נוֹתֵן לָךְ כֶּף, אֵף הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא צִלְּךָ, בְּשֵׁם שְׂאֵתָה הַזֶּה עָמוֹ, כִּי הוּא הַזֶּה עִמָּךְ, עַד כָּאן. הַנֶּה הוּא עַל דְּרָךְ מִה שְׂפִתְכֶתִי, כִּי הָעֲלִיּוֹנִים מִתְעוֹרְרִים כְּפִי הַתְעוֹרְרוֹת הַתְּחַתּוֹנִים. וְלֹאָה דָמוּ הָעֲלִיּוֹנִים אֲצִל הַתְּחַתּוֹנִים, כְּדָמִיּוֹן הַצֶּל אֲצִל הַצּוֹרֵה, לְהִיּוֹתָם מִתְיַחֲסִים וְנִעְרְכִים זֶה עִם זֶה, וְלִכְךָ יְעוֹרֵר הַצֶּל, כְּפִי מִה שְׂתְעוֹרֵר הַצּוֹרֵה, כִּי כְּפִי הַפְעֻלוֹת אֲשֶׁר יְעוֹרְרוּ הַתְּחַתּוֹנִים, כְּפִיָּהֶם יְעוֹרְרוּ הָעֲלִיּוֹנִים, טוֹבוֹת אוּ רְעוֹת. וְהוּא אֲמָרְם וְאִם אֵתָה מְרָאָה לוֹ פָּנִים וְעוֹמֹת אוּ מִסְבְּרוֹת כִּי, וְהוּא אֲמָרְם גַּם כֵּן בְּשֵׁם שְׂאֵתָה הַזֶּה עָמִי כִי, וְכָל זֶה הוּא מִצַּד הַיַּחַס וְהַדְמִיּוֹן אֲשֶׁר בִּינֵיהֶם, וְלִכֵּן יִשְׁמְעוּ וְיַעֲנּוּ הָעֲלִיּוֹנִים אֶל הַתְּחַתּוֹנִים, וְהוּא שִׂיפְתָּהּ הַמְקוֹר הָעֲלִיּוֹן וְיִרְדַּ שְׁפַע הַבְּרָכָה וְהָאוֹר:

ראה קדושת יום טוב (לרבי חנניא י"ל טייטלבוים) – פרשת בשלח – ...על פי מה דאיתא בספרים (עיי' אלשיך פר' עקב) לפרש הפסוק (ראה יג יח) ונתן לך רחמים ורחמך. כי השי"ת הוא מקור הטוב, ורוצה להטיב עם בריותיו ולהתנהג עמהם במדת החסד והרחמים, וולפעמים המדת הדין אינו מסכים לזה ומלך במשפט יעמיד ארץ (משלי כט ד), רק אם האדם מתנהג עצמו גם כן במדת רחמנות, ורודף צדקה וחסד להחיות עניים ואביונים וגומל חסד זה עם זה, אזי השי"ת מתנהג עמו גם כן במדת החסד והרחמים מדה כנגד מדה, כמו שכתבו (מדרש הובא בשל"ה פר' משפטים) לפרש ה' צלך (תהלים קכא ה), כמו שהצל נוטה כנגד האדם כמו כן הוא יתברך, מה שהאדם עושה הוא עושה כנגדו, כי במדה שאדם מודד מודדין לו (מגילה י"ב ע"ב) וזש"ה ונתן לך רחמים, כלומר שהשי"ת יתן לך בלבבך מדת רחמנות לרחם על הבריות, ועי"ו ורחמך, שהשי"ת ימדוד לך גם כן במדתך מדת החסד והרחמים, עכ"ד:

שיחות מוסר לרבי חיים שמואלביץ סימן לח תשל"ב – עוד סגולה אחרת לזכות ביום הדין, ונבארה, כתיב בפרשת עיר הנידחת "ונתן לך רחמים ורחמך" (דברים י"ג י"ח), וכי שם האוה"ח הקדוש "לפי שצוה על עיר הנידחת שיהרגו כל העיר לפי חרב, ואפי' בהמתם, (ולפ"ד ר' אלעזר אף קטני עיר הנידחת נהרגים), מעשה הזה יוליד אכזריות בלב האדם, כמו שהתליינים יש להם חשק גדול בשער. שהורגים אדם, ונכרת מהם שורש הרחמים והיו לאכזר, והבחינה הזאת עצמה תהא נשרשת ברוצחי עיר הנידחת, לזה הבטיח להם הקב"ה שיתן להם רחמים, לבטל כח האכזריות שנוולד בהם ע"י הטבע, יעו"ש.

הנה הגם שהריגת אנשי עיר הנידחת מצוה עשה הוא, והעושים בו מקנאים קנאת ה' צבקות ומקיימים מצוה ה', ועי" כן "ישוה ה' מחרון אפו" (דברים שם), אע"פ מצד הטבע ורבות הם לרוצחים, שכיון שנפרץ אצלם גדר של רציחה, נפרץ לגמרי.

...וסוף הפסוק הנ"ל בעיר הנידחת הוא "ורחמו", וכי האוה"ח, שכל זמן שהאדם הוא בגדר טבע אכזרי, כמו כן יתנהג ה' עמו, שאין ה' מרחם אלא לרחמן, ע"כ, וזה פי' הכתוב "ונתן לך רחמים" שיהא רחמן ואז "ורחמך", וכ"ה בשבת (קנ"א ב') ר"ג ברבי אומר, ונתן לך רחמים ורחמך וגו', כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים, וכל שאינו מרחם על הבריות אין מרחמים עליו מן השמים. ונראה שאין הדבר עונש על מדת האכזריות, שהרי כאן אנוס הוא בכך, שעל כרחו היה צריך לקיים מצוה הריגת אנשי עיר הנידחת, ואם לא ששינה הקב"ה את הטבע, היה נעשה הוא אכזר בעל כרחו, וא"כ למה יענש במה שימנע הקב"ה מלרחם עליו, אלא כך הוא מציאות הדברים, שהקב"ה מתנהג עם האדם מדה כנגד מדה, וכשאין האדם רחמן אין מרחמים עליו, אע"פ שבע"כ נעשה לאכזר, ולזה הבטיח הקב"ה להורגי עיה"נ שיתן להם רחמים כדי שאפשר יהא לרחם עליהם.

...וכן מצינו (ב"מ פ"א א') יסורים דרבי על ידי מעשה באו, ועל ידי מעשה הלכו, ע"י מעשה באו, מאי היא, דהיא עגלא דהו קא ממטי ל' לשחיטה, אזל תליא לרישי' בכנפי' דרבי וקא בכי, אמר ל' זיל לכך נוצרת, אמרי (ברקיעא) הואיל ולא קא מרחם, ליתו עליה יסורים, וכו' יעו"ש.

ונתבונן נא בדבר, רבי זכה לתואר "רבינו הקדוש" תואר שלא מצינו על שום אדם בעולם, ועי' בהקדמת הר"מ לפיהמ"ש שכתב עליו, והיה יחיד בדורו, ואחד בזמנו, איש שנמצאו בו כל החמודות והמדות הטובות, עד שזכה אצל אנשי דורו לקרותו רבינו הקדוש, ושמו יהודא, והיה בחכמה ובמעלה בתכליתם, כמו שאמרו מיימות משה רבינו ועד רבי לא ראינו תורה וגדולה במקום אחד, והיה בתכלית החסידות והענוה והרחקת התענוגים, כמו שאמרו משמת רבי בטלה ענוה ויראת חטא וכוי יעו"ש, ועל ידו נשתמרה תורה בישראל, ע"י שחיבר המשנה, וכ"כ לא הועיל לו להנצל מן היסורים הנוראים שלקה משום "דלא קא מרחם", וכ"כ כמש"נ דאין הדבר בבחינת עונש, אלא מהלך הדברים כך הוא, דמאן דלא קא מרחם לא מרחמין עליה, ולכן אע"פ שכבר עברו עליו כמה יום הכפורים ולדעת רבי הרי יוהכ"פ מכפר אף בלא תשובה, לא נפטר מן היסורים, וכמש"נ שאינם בגדר עונש. ואמרו (ב"מ שם) וע"י מעשה הלכו, יומא חד הוה קא כנשיא (מכבדת) אמת' דרבי ביתא, הוה שדין בני כרכושא, (היו מוטלים שם בני חולדה) וקא כנשא להו. אמר לה שבקינהו, ורחמיו על כל מעשיו כתיב, אמרי, הואיל ומרחם נרחם עליו, יעו"ש, הרי להדיא שזו סגולה בדוקה, כיון שנרחם, ירחמו עלינו מן השמים, ונוכה כולנו ליום הדין הבא עלינו לטובה. עכ"ל. ובמאמר עצמו יש עוד דוגמאות שהשמתי מחמת האריכות.

מדת הרחמים היא ספירת התפארת מדת האמת מדתו של יעקב אבינו המכונה בזהר מדת המשפט, עמודא דאמצעייתא, בריח התיכון המבריא מקצה לקצה, מהעקב עד יוד חכמה עלאה. ויעקב אבינו זכה לה כהמשך ומכח עבודת אבותיו, שעל ידי שקדמו לו אבותיו אברהם איש החסד ולעומתו פחד יצחק שתיקן מידת הגבורה והדין דקדושה ע"י מסירות נפש, זכה יעקב מבין שתי המידות האלה לתקן מדה שלישית, מידת הרחמים, שהיא מידת המשפט, ונקראת גם תפארת ואמת. שהיא בחי' מיזוג בין החסד לגבורה. כמו האמת היוצאת בבית הדין מבין הסגור לקטגור, והוא לא מדה ממצעת אלא מדה המתחדשת מביניהן.

הביאור בזה שמדת החסד היא עצם ההשפעה והנתינה, ומצד עצמה כיון שרוצה לתת כמה שיותר^א, אין בה התחשבות במקבל, כמה הוא יכול לקבל. ומדת הדין מדתה לתת רק כפי שמגיע לו מצד הדין. שתי מדות אלה יש בהן בחי' קליפה. שתי מדות אלה חסד וגבורה הן בחי' שני צדדים ימין ושמאל שמתבטא במה שהמדה עצמה היא הכח הפועל שרוצה לבטא את עצמה. על כן יצא מהם ישמעאל (קליפת ניאוף שהיא השפעה לא נכונה) ועשו (קליפת הרצח שמחזיר כל דבר לשרשו הפך ההשפעה). אבל תפארת המשפט מדת האמת, היא לתת למקבל כפי הכלים שלו שיבוא עי"ז לתכלית של כבוד שמים, כדי ששום שפע לא ילך לאיבוד, וזו מדתו של יעקב^ב שלא היה פסול בזרעו.^ג הביאור הזה שמעתי (מהריצ"ח), וביאר במשל לבקבוק של תינוק שמצד מידת החסד הוא להגדיל הרבה את נקב שממנו יוצא החלב, כי מדתה לתת כמה שיותר, ומידת הגבורה היא להקטין את הנקב למעט ההכרחי, אבל תפארת המשפט הוא לתת לו בדיוק כמה שצריך למחייתו, כי זו נתינה שלימה, נתינה עם התקשרות למקבל להביאו לתיקון.

אבל יש שכוונתם במעשה הרחמנות להקל על עצמם, ומשפיעים לחולה בלא דעת, גם דברים המזיקים לו, וכאמור זו לא רחמנות אלא חסד, ובחסד יש גם קליפה, כשמשיע במקום הלא נכון. אבל הרחמנות הנכונה היא להתבונן באמת מה טוב לו ולתת לו רק מה שטוב לו.

על כן מה שנקט רבנו דוגמא לרחמנות את הצדקה, אע"פ שצדקה יש לה גדרים ונבדלת משאר גמילות חסדים (כמבאר בסוכה מט:), אולי כי בגמרא שבת קנא: המאמר כל המרחם על הבריות מרחמים עליו מן השמים נאמר שם כהמשך לענייני צדקה ע"ש/ט"א, אבל לפי העומק העניין כנ"ל שזכוונה לרחמנות שבצדקה. וראה לעיל בקושיות.

דעת

אע"פ שמדת הרחמים היא מדת יעקב כנ"ל היא תלויה בדעת שהיא מדתו של משה רבנו. כי באמת התפארת והדעת שתייהן בקו האמצעי. רק שהתפארת היא במדות והדעת הוא במוחין, וזה שאמרו בזהר יעקב מלבר

^א כאברהם אבינו שלא נח ולא שקט אפילו ביום השלישי למילה שכאב גדול ובחום היום חיפש אורחים לעשות עמהם חסד
^ב בחי' מה שחזר על פכים קטנים כמבואר במ"א.

^ג עוד בצורה ציורית יותר היא שבידוע חסד ודין שמהן יוצאת מידת המשפט הן בבחי' הגשמית שלהן בחי' יד ימין ויד שמאל שהן בתכלית הצדדים, וצד קשה מאד שיהיה מכוון אל הכתר, שהוא למעלה באמצע, כי עצם המידה תמיד שואפת לעצמה, דהיינו לצד שלה, ממילא במהלך שאנו רוצים לעלות אל הש"י כל צד תמיד יגרום לטטיה מהיושר ובסופו של דבר טטיה מצטברת מובילה אל עצמו וזה מה שנעשה אצל הגויים דכל חסד דעביד לגרמי עביד כמבואר בזהר, לכן דייקא מיעקב יצא זרע בלא פסול שכולו ישראל, תמיד ישר-קל, כי מדתו היא לברר את האמצע.

^ד שבת דף קנא: (עם ביאור חברותא) ותניא: רבי שמעון בן אלעזר אומר: עשה צדקה עד [כל זמן] שאתה מוצא עניים לעשות עמהם צדקה, וכל זמן שמצוי לך ממון לתת להם, וכל זמן שעודך בידך לעשות צדקה. כלומר, קודם שתמות. ואף שלמה אמר בהכמתו, "וזכור את בוראיך בימי בחרותיך, עד אשר לא יבואו ימי הרעה, והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ". "ימי הרעה" - אלו ימי הזקנה. "והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ" - אלו ימות המשיח, שאין בהם לא זכות ולא חובה. שאי אפשר לזכות בהם במצות צדקה. וכן אי אפשר לעבור בהם על איסור "לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך מאחיך האביון". שהרי כולם יהיו עשירים בזמן ההוא. והיינו דקאמר רבי שמעון בן אלעזר, עשה צדקה כל זמן שבידך לעשות. ופליגא אדשמואל. דאמר שמואל: אין בין עולם הזה לימות המשיח, אלא שיעבוד מלכויות בלבד. שבימות המשיח ניגאל משיעבוד מלכות האומות. אבל לא יהיו כולם עשירים. שהרי נאמר "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ". נמצא, דאף בימות המשיח תהיה קיימת מצות צדקה, ודלא כדנתיא לעיל. תניא: רבי אלעזר הקפר אומר: לעולם יבקש אדם רחמים על מדה זו של עניות, שלא יבוא לידה. לפי שהיא דבר המזומן לבוא תמיד. שאם הוא לא בא לידה עניות, בא לידה בנו. ואם בנו לא בא לידה עניות, בן בנו בא לידה. שנאמר במצות צדקה לעניים, "כי בגלל הדבר הזה יברכה ה' אלהיך בכל מעשיך, ובכל משלח ידך". ותנא דבי רבי ישמעאל: "בגלל", לשון "גלגל" הוא גלגל הוא שחוזר בעולם, ומי שהוא עשיר היום, עלול הוא או זרעו להיות עני לאחר זמן. * ויש לפרש ד"גלגל" ממש קאמר. דהיינו גלגל המולת. וכדאיתא "בני חיי ומזוני, לאו בזכותא תליא מילתא, אלא במזל תליא מילתא". ומיהו, באפשי רחמי אפשר לשנות את המזל. ועל כן קאמר "לעולם יבקש אדם רחמים על מדה זו". מהרש"א.

אמר רבי יוסף: נקייטני, האי צורבא מרבנן, לא מיעני [לא נעשה עני]. ותמהינן: והא קא חזינן דאף צורבא מרבנן מיעני. ומפרשינן: הכי קאמר רבי יוסף: אף אם איתא דצורבא מרבנן מיעני, אבל אהדורי אפיתחא, לחזור על הפתחים - לא מיהדר. אלא הוא מסתפק במוטע, ואינו מזלזל עצמו לבקש על הפתחים. אם נמי, יש לו הרבה מרחמים, שנותנים לו. ואינו צריך לחזור על הפתחים. מהרש"א. אמר לה רב חייה לדביתהו: כי אתא עניא, אקדימי ליה ריפתא. כי היכי דליקדמו לבניך בלחם, אם ייענו. אמרה ליה דביתהו: וכי מילט [מקלל] קא לייטת להו שיהיו עניים? אמר לה רב חייה: קרא קא כתיב בצדקה, "כי בגלל הדבר הזה". ותנא עליה דבי רבי ישמעאל: גלגל הוא שחוזר בעולם. תניא רבי גמליאל ברבי אומר: כתיב, "ונתן לך רחמים ורחמך והרבך". ומשמעות "ונתן לך רחמים" היא, שתהיה רחמן. מכאן, שכל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים, כדכתיב "ורחמך". וכל שאינו מרחם על הבריות, אין מרחמין עליו מן השמים.

ומשה מלגאו, לכן שלימות הרחמנות היא עם דעת. כי התפארת כנ"ל היא הנתינה בהתקשרות למקבל/י^{טו}, אבל הרחמנות בדעת, היא שנוסף לזה החיבור והתקשרות להקב"ה.

מה שאמרו אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות.

הביאור כי שטות לשון סטיה ממנו ית', הפך הדעת שהוא החיבור אליו ית'. וכשאדם מחובר בלבו ורצונו ועיניו שכלו להקב"ה לא שייך עבירה/י^{טו}. ורק כשפונה ממנו אל תאוות לבו נופל בעבירה.

נמצא שעיקר החדוש כאן

שע"י צדקה זוכים לדעת/י^{טו}, שלכאורה זה הרבה יותר מהצלה מעבירה, כי גם מי שלא עובר עבירות צריך עוד ועוד דעת, והעצה לזה היא לרחם על הבריות כמה שיותר בצדקה וגמילות חסדים וכל פעולה של רחמנות זוכה לעוד דעת וחיבור אליו ית'.

עד כאן ההקדמה

✳

תורה קטז [י"ח]

הנותן צדקה ניצול מעבירות.

בהמשך משמע שצדקה לאו דווקא אלא שע"י שאדם מרחם על הבריות ניצול מעבירות וכפי שיתבאר.

כי כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים כמבואר בגמרא (**שבת קנא ע"ב**)^{טז} וכן נפסק בש"ע (יו"ד צדקה רמז ג), והיא חק בהנהגת הקב"ה את העולם במדה כנגד מדה, ובספרים סמכו זאת הפסוק ה' צלך, שכמו שהצל של האדם מתנהג לפי התנהגות המיצל כך הקב"ה קבע חק שנהפך לחק טבעי שהוא מתנהג עם האדם כפי התנהגותו, על כן המרחם על אחרים מרחמים עליו מהשמים.

וכל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו (ברכות לג)^{יז} הפירוש כיון שגדר הרחמים הוא טובת המקבל, ולא עצם הנתינה לזולת/י^{יז}, לכן נתינה שמזיקה למקבל, לא נקראת רחמים, אלא אכזריות. ועל כן לפעמים החוסר דעת היא סיבה לרחם, כגון על תינוק חסר דעת שהרחמנות להחיותו, ואילו בן סורר ומורא הרחמנות היא להמיתו כדי שימות זכאי ולא ימות חייב כמבואר בסנהדרין.

וכיון שמרחמין עליו דהיינו כיון שמשמים רוצים לרחם עליו, לקיים מדה כנגד מדה, ואי אפשר לרחם עליו אם אין לו דעת, לכן **בהכרח נותנין לו דעת**. אע"פ שכבר היה לו דעת שהרי נתן צדקה, נראה שמדובר כשמעורב ברחמנות פניה לטובת עצמו, כדי שיהיה ניצול מעבירתו, ראה (פסחים ח.)^{יח} האומר סלע זו לצדקה כדי שיתרפא בני ה"ז צדיק גמור (כי בודאי התכוון גם לרחם על העני ולא רק עמ"נ שיחיה בנו, כי ישראל

^{טו} ואינה בשלימות ממש ראה תורה כא אות ח' שיעקב בחי' מוחין בעיבור.

^{טז} עיין תורה עב שהכוונה למי שיש לו יצה"ר גשמי אבל מי שלבו חלל בקרבו אזי היצה"ר שלו הוא מלאך ושם זה עניין אחר של דחיקת השעה והמתקת הדין ולכוון לדעתו של הקב"ה.

^{יז} עיין תורה רכה שצדקה היא ע"י בטחון שהוא שכל גדול מאד ע"ש.

^{יח} לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו

^{טט} **שבת דף קנא:** – תניא ר' גמליאל רבי אומר (דברים יג-יח) ונתן לך רחמים ורחמך והרבך כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים וכל שאינו מרחם על הבריות אין מרחמין עליו מן השמים.

^כ **ברכות דף לג.** אמר רב אמי: גדולה דעה שנתנה בתחלת ברכה של חול. ואמר רב אמי: גדולה דעה שנתנה בין שתי אותיות, שנאמר: כי אל דעות ה'. וכל מי שאין בו דעה אסור לרחם עליו, שנאמר: (ישעיהו כז יא) כי לא עם בינות הוא על כן לא ירחמנו עושהו. אמר רבי אלעזר: גדול מקדש שנתן בין שתי אותיות, שנאמר: פעלת ה' מקדש ה'. ואמר רבי אלעזר: כל אדם שיש בו דעה – כאילו נבנה בית המקדש בימיו; דעה נתנה בין שתי אותיות, מקדש נתן בין שתי אותיות.

^{כא} כנ"ל בהקדמה

^{כב} **פסחים דף ח.** והתניא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני או שאהיה בן העולם הבא (וחי) הרי זה צדיק גמור.

ראש השנה דף ד. אמר לו רבי יצחק (לרב כהנא) רבי, מטוונך (מהראייה שהבאת ללמוד ממנה שדרישות כשר היה משם יש ראייה להפך כמ"ש) די להון מהקרובין ניווחין לאלה שמיא ומצלין לחיי מלכא ובנוהי (שביקש להקריב קרבנות כדי שיתפללו על המלך ובניו) ומאן דעבד הכי לאו מעליותא היא? והתניא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיו בני ובשביל שאזכה בה לחיי העולם הבא הרי זה צדיק גמור (אם רגיל בכך). לא קשיא כאן בישראל כאן בעובדי כוכבים. פרש"י – כאן בישראל – שלבו לשמים, ואם מריעין לו בחייו אינו קורא לו תגר, אלא תולה היסורין בעונו, אבל נכרי אם אין מטיבין לו כגמולו קורא תגר:

תוספות – בשביל שיחיו בני. והא דנתן פרק קמא דמסכת אבות (מ"ג) אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, היינו באומות העולם שתהיון על הראשונות: ועי"ש מהרש"א – תוס' בד"ה בשביל כו' היינו כעין אומות העולם כו' עכ"ל. כצ"ל מתי' וכן נראה דאין סברא דמתניתין איירי דוקא באומות העולם דהא צדוק ובייתוס ישראלים היו וטעו בדבריו וק"ל:

משרש בהם מדעת הרחמנות והדעת/י^כ). וכיון שברחמים שלו היה תערובת, בהכרח שגם בדעת שלו היה חסרון, וכיון שהרחמי שמים שרוצים לרחם עליו הם בלא תערובת, לכן א"א לרחם עליו רחמי שמים, עד שגם דעתו תהיה שלימה ורחמיו בלא תערובת, לכן נותנים לו עוד דעת. כך נ"ל לתרץ/י^כ.

ואזי כיון שנוסף לו דעת, ניצול מלבוא לידי עבירה, כי אין אדם עובר עבירה א"כ נכנס בו רוח שטות (סוטה ג)/י^כ כי השטות לשון סטיה מהקב"ה, אבל כשיש לו דיעה ניצול מעבירות כי הדעת היא החיבור להקב"ה, הפך השטות. נמצא ע"י שאדם מרחם, כגון במעשה צדקה, אזי כיון שמרחם מרחמים עליו וכדי לרחם עליו נותנים לו עוד דעת, ומתבטל ממנו השטות, וניצול מעבירה שהיא ע"י שנכנסו בו השטות.

אכ"ר – אמן כן יהי רצון/י^כ:

עד כאן ביאור חברותא לתורה קטז

^כ **כמבואר ביבמות דף עט.** – ויקרא המלך (יהו) לגבעונים ויאמר אליהם מה אעשה לכם ובמה אכפר וברכו את נחלת ה' ויאמרו לו הגבעונים אין לנו כסף וזהב עם שאול ועם ביתו ואין לנו איש וגו' יותן לנו שבעה אנשים מבניו והוקענום לה' וגו'. מיפייס ולא פייסינהו. **אמר שלשה סימנים יש באומה זו הרחמנים והביישנים וגומלי חסדים.** רחמנים דכתיב ונתן לך רחמים ורחמך והרבך. ביישנים דכתיב בעבור תהיה יראתו על פניכם. גומלי חסדים דכתיב למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו וגו'. כל שיש בו שלשה סימנים הללו ראוי להדבק באומה זו.

^כ **תחילה** חשבתי לתרץ שאע"פ שהיה מעורב במעשה הצדקה שלו כוונה לתועלתו כגון כדי שיתרפא בנו, מביט הקב"ה על החלק הלשם שמים שבמעשה ונותן לו דעת, כדי שיוכל לשלם לו מדה כנגד מידה, כאילו היה כל המעשה רק לשם שמים. כי כשדן הקב"ה את ישראל מטה כלפי חסד (ראש השנה יז). (צ"ע מפרש"י משמע שהכוונה לדין שבעוה"ב. אבל עיין מהרש"א שחולק על רש"י. וצ"ע משו"ת רשב"א אלף תפ שזה בעוה"ב.) **אבל יותר נ"ל להפך,** וכנ"ל שכיון שיש תערובת ברחמנותו א"א לרחם עליו רחמי שמים שהם בלא תערובת לכן נותנים לו דעת לרחם בלא תערובת.

^כ **סוטה דף ג.** ריש לקיש אמר: אין אדם עובר עבירה א"כ נכנס בו רוח שטות, שנא' (במדבר ה יב) איש איש כי תשטה אשתו, תשטה כתיב. ^כ **צ"ע מדוע** חתם כך דווקא בתורה זו? משמע שאינו פשוט כל כך כמו שנראה אלא צריך לצרף לזה הרבה תפילה שהדעת שיתנו לו משמים תשמור עליו מעבירה.